

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

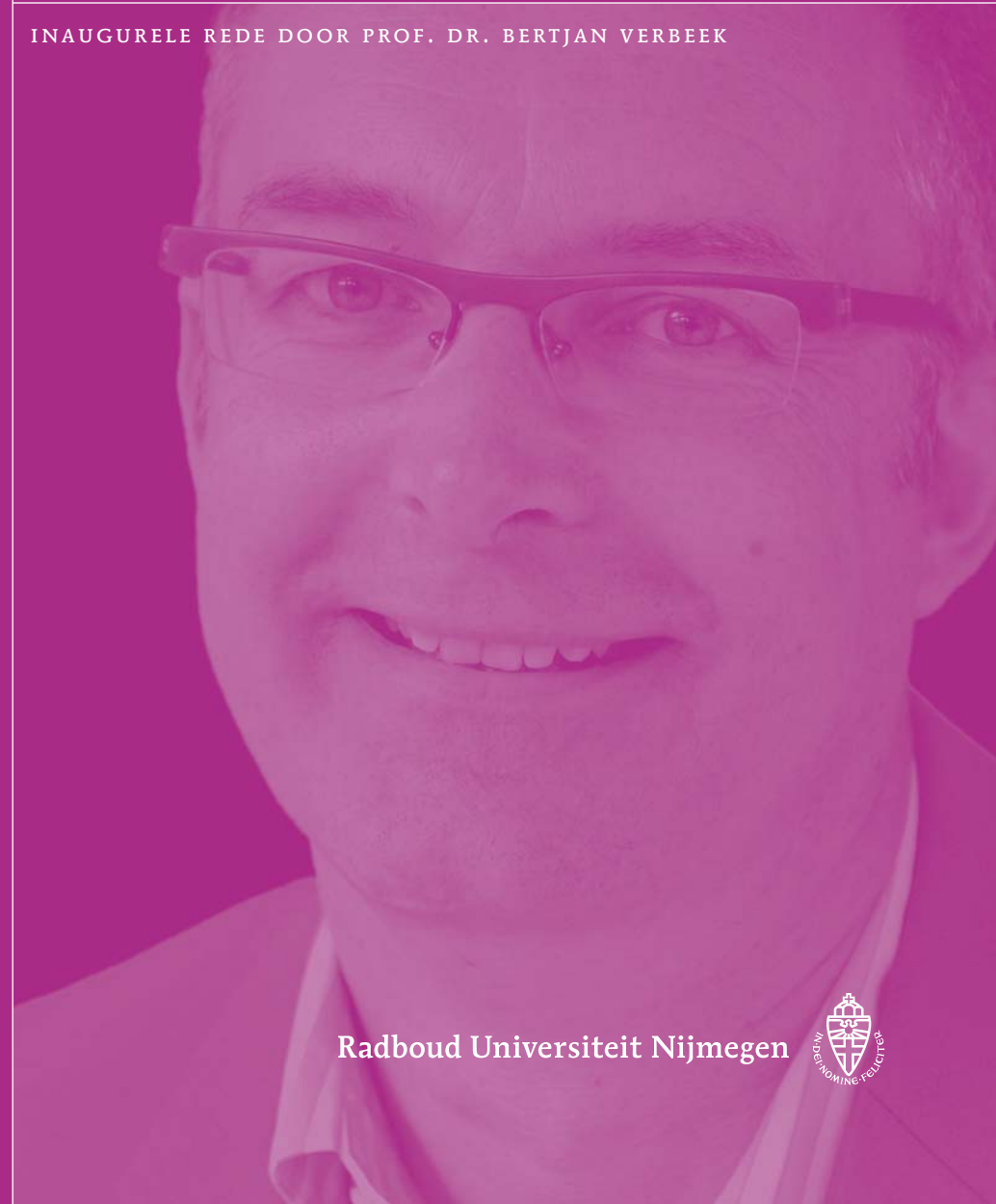
For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/29999>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-18 and may be subject to change.

Tijdsdruk en tunnelvisie: crisisbesluitvorming in buitenlands beleid

INAUGURELE REDE DOOR PROF. DR. BERTJAN VERBEEK

Radboud Universiteit Nijmegen

INAUGURELE REDE
PROF. DR. BERTJAN VERBEEK

Politici nemen in crisisituaties vérstrekkende beslissingen. De zware tijdsdruk waarmee dit meestal gepaard gaat, veroorzaakt nogal eens een tunnelvisie waardoor politici belangrijke aspecten van een beslissing uit het oog kunnen verliezen. Bertjan Verbeek, hoogleraar Internationale

betrekkingen, onderzoekt in zijn inaugurele rede crisisbesluitvorming in buitenlands beleid. Hij houdt zich met name bezig met drie kwesties. Ten eerste: gaan politici in verschillende landen op verschillende wijze met crises om? Ten tweede: wat is de invloed van de toegenomen rol van internationale organisaties bij internationale crises? En ten slotte: lijken alle buitenlandspolitieke crises op elkaar? Om dat te achterhalen, vergelijkt Verbeek besluitvorming tijdens financiële crises met crises rondom militaire interventies. Het onderzoek van Verbeek zal uiteindelijk in totaal zo'n 22 cases omvatten in zeven verschillende landen, zich afspelend tussen 1945 en 2003.

Bertjan Verbeek is sinds augustus 2006 hoogleraar Internationale Betrekkingen, in het bijzonder de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid aan de Faculteit der Managementwetenschappen van de Radboud Universiteit. Bertjan Verbeek is tevens Associate Researcher aan het crisisonderzoeksinstituut Crismart in Stockholm, Zweden en Visiting Researcher aan de Paul Nitze School of Advanced International Studies, The Johns Hopkins University, Bologna, Italië .

TIJDSDRUK EN TUNNELVISIE:
CRISISBESLUITVORMING IN BUITENLANDS BELEID

Tijdsdruk en Tunnelvisie:
Crisisbesluitvorming in Buitenlands Beleid

*Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van Hoogleraar Internationale Betrekkingen,
in het bijzonder de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid aan de Faculteit der
Managementwetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen op donderdag 7 juni
2007*

door Prof. dr. Bertjan Verbeek

Vormgeving en opmaak: Nies en Partners bno, Nijmegen
 Drukwerk: Thieme MediaCenter Nijmegen

ISBN 978-90-9021913-4

© Prof. dr. Bertjan Verbeek, Nijmegen, 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt middels druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyrighthouder.

*Meneer de rector magnificus,
 Meneer de voorzitter van het College van Bestuur,
 Geachte dames en heren,*

INLEIDING¹

Vanmiddag wil ik met u stilstaan bij wat er gebeurt wanneer politici, alleen, in kleine groepen of binnen overheidsorganisaties, onder grote tijdsdruk belangrijke beslissingen moeten nemen. Uit onderzoek naar dergelijke situaties weten we dat het oordeelsvermogen van politici kan verminderen en dat zij minder voorzichtig zijn dan normaal. Zij vallen ten prooi aan tunnelvisie omdat zij niet op zoek gaan naar relevante informatie over het probleem waarmee ze geconfronteerd worden. Dit bleek een maand geleden nog eens in Israël bij het verschijnen van het rapport van een commissie onder leiding van oud-rechter Eliyahu Winograd. Deze commissie onderzoekt Israël's reactie op de ontvoering door Hezbollah van twee Israëlische soldaten op Israëlisch grondgebied aan de grens met Libanon. Deze ontvoering leidde tot een grootscheepse campagne van Israël tegen Hezbollah in Libanon, maar kon niet verhinderen dat Hezbollah een maand lang het noorden van Israël met raketten wist te treffen. Het rapport van de commissie-Winograd stelt vast dat Premier Olmert overhaast en zonder zich te informeren buiten de kleine kring van de generale staf voor de aanval koos, zonder een allesomvattend militair plan. Ministers in zijn kabinet stemden in met de plannen, die Olmert echter erg vaag had gehouden.²

Vanmiddag zal ik betogen dat de opvatting dat tijdsdruk leidt tot tunnelvisie moet worden aangevuld met recente inzichten uit de Vergelijkende Politicologie en de Leer der Internationale Betrekkingen. Bovendien zal ik aangeven dat het erg waardevol kan zijn om deze inzichten toe te passen op andere disciplines, met name de economie als het gaat om de studie van valutacrises. Ik zal mijn betoog illustreren aan de hand van drie politici en de crises waarmee zij geconfronteerd werden: Tony Blair en de oorlog tegen Irak in 2003; Joseph Luns en het conflict om Nederlands Nieuw-Guinea in 1962; en Norman Lamont en de problemen met het Britse pond in 1992.

DRIE CRISES

Tony Blair en Irak

Londen, het House of Commons, 18 maart 2003. Het Britse Lagerhuis stemt over het voornemen van de Britse regering om deel te nemen aan een oorlog tegen Irak. De grote vraag is hoeveel parlementsleden van de Labour Party tegen de eigen regering zullen stemmen. De geruchtenmachine draait op volle toeren. Er is sprake van wel 160, 180, zelfs 200 rebellen. Dat betekent dat Premier Blair het risico loopt dat hij voor de 321 stemmen die hij voor een meerderheid nodig heeft, afhankelijk zal zijn van de Conservatieven in de oppositie. Een dergelijk resultaat zou grote schade toebrengen

aan zijn persoonlijk gezag en het gezag van zijn regering. Bovendien zou het, met parlementsverkiezingen binnen twee jaar in het vooruitzicht, het risico meebrengen van een leiderschapscrisis binnen Labour.³

Hoe was Blair in zo'n precare situatie terecht gekomen?⁴ Zijn morele en daarmee zijn politieke gezag was in de aanloop naar de oorlog tegen Irak ernstig aangetast. Vele Britten betwijfelden of Irak daadwerkelijk over massavernietigingswapens beschikte en zo een bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid vormde. Blair had echter al in een vrij vroeg stadium Britse steun aan President Bush toegezegd. Om twijfelende Labour-parlementariërs over de streep te trekken heeft Blair twee dingen broodnodig. Ten eerste goedkeuring van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN). In een televisie-interview maakt de Franse president Jacques Chirac echter duidelijk dat Frankrijk zo'n Veiligheidsraadresolutie niet zal steunen. Ten tweede Amerikaanse toezegging voor een fundamentele omwenteling in het Amerikaanse Midden-Oostenbeleid en voor meer steun aan de derde wereld, vooral Afrika (Coates en Krieger, 2004: 22-41). Aan de vooravond van de stemming in het Lagerhuis is er geen VN Veiligheidsraadresolutie en komt Bush niet verder dan een vage uitspraak over een nieuwe *road map* voor het Midden-Oosten. Blair staat onder enorme druk! In de pers wordt hij afgeschilderd als het schoothondje van Bush.⁵

*Joseph Luns en Nederlands Nieuw-Guinea*⁶

Schiphol, 25 februari 1962. Het is ijzig koud wanneer Joseph Luns, Nederlands Minister van Buitenlandse Zaken, de Amerikaanse Minister van Justitie, Robert Kennedy, opwacht op het vliegveld. Voor Luns staat er veel op het spel. Al sinds een jaar of zes is zijn beleid gericht op het behoud van Nederlands Nieuw-Guinea. Indonesië eist al sinds 1949 de soevereiniteit op over dit gedeelte van het Rijk van Insulinde. Sinds het midden van de jaren vijftig voert President Soekarno de druk op: Nederlandse bedrijven in Indonesië worden genationaliseerd, Nederlandse inwoners van Indonesië wordt sterk aangeraden naar Nederland te verhuizen. Sinds een jaar of anderhalf mobiliseert Indonesië steeds meer troepen en stuurt het guerrilla's, in Nederlandse ogen infiltranten, naar Nederlands Nieuw-Guinea. Iedereen weet dat Nederland onmogelijk het immense gebied daadwerkelijk zal kunnen verdedigen tegen een Indonesische aanval. Daarom probeert Luns een alliantie te smeden met Australië, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Het doel is Indonesië van een aanval af te houden door te dreigen met een overmacht aan tegenstanders.⁷ Luns' grootste troef is een schriftelijke verklaring die de toenmalige Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, John Foster Dulles in oktober 1958 op papier krabbelde, waarin hij Amerikaanse diplomatieke en logistieke steun toezegde, een papiertje overigens dat later volgens sommigen 'op het departement ontvreemd' zou zijn. Sindsdien is Luns' beleid erop gericht een bevestiging van nieuwe Amerikaanse ambtsgenoten te krijgen, zoals (na Dulles' overlijden) Christian Herter onder Eisenhower

en Dean Rusk onder Kennedy. De consensus binnen het kabinet-De Quay over een harde lijn jegens Indonesië steunt namelijk deels op Luns' verzekering dat de Verenigde Staten (en anderen) Nederland zullen steunen als puntje bij paaltje komt. De Verenigde Staten laten zich echter op geen enkel moment verleiden tot een officiële, openbare verklaring dat zij het Nederlandse Nieuw-Guinea-beleid steunen. Zolang dat niet gebeurt, kan Luns het 'vodje van Dulles' ook niet openbaar maken.⁸ Onder Kennedy waait echter een nieuwe wind, die door Luns niet wordt opgemerkt. Robert Kennedy's opstelling in Den Haag komt dan ook hard aan. Tijdens een diner in de Ridderzaal met het voltallige kabinet en Koningin Juliana stelt hij onomwonden dat Indonesië in het dispuut het gelijk aan zijn zijde heeft. Voor Luns een dubbele ramp: niet alleen stort zijn alliantie ineen, maar ook zijn de collega's in het kabinet direct getuige van zijn falen.

*Norman Lamont en het Britse pond*⁹

Londen, 16 september 1992, de dag die in Groot-Brittannië bekend zou worden als Zwarte Woensdag. De conservatieve Britse Minister van Financiën, Norman Lamont probeert al twee maanden de waarde van het Britse pond te verdedigen tegen aanvallen van de internationale financiële markten. Sinds oktober 1990 maakt het Britse pond onderdeel uit van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel (EMS). Dit voorziet in een vaste koers voor deelnemende valuta en staat fluctuaties in die koers toe binnen een bandwijdte van plus of min twee en een kwart procent. Dreigt een munteenheid daarbuiten te raken, dan zijn alle deelnemende landen verplicht deze munt te steunen door te interveniëren of om uiteindelijk over een nieuwe koers te onderhandelen. Het Britse pond is in 1990 het Europees Monetair Stelsel binnengekomen met een afgesproken waarde van 2,95 D-Mark tegen een pond. Volgens sommige waarnemers eigenlijk een te hoge koers. Dit wordt binnen twee jaar duidelijk.

Op 2 juni 1992 verwerpt Denemarken in een referendum het Verdrag van Maastricht. Daardoor ontstaat grote onzekerheid over de toekomst van de in het Verdrag voorgestelde Europese Monetaire Unie, de EMU. In het Verdrag zijn de criteria opgenomen waaraan de economieën van lidstaten moeten voldoen voordat zij toegelaten kunnen worden tot de EMU. De onzekerheid neemt verder toe als in de zomer van 1992 opiniepeilingen in Frankrijk laten zien dat er onder de Franse bevolking ook geen meerderheid voor het Verdrag van Maastricht bestaat. Op 20 september zal ook Frankrijk zich per referendum over het Verdrag uitspreken. De internationale financiële beleggers maken zich die zomer grote zorgen: de toekomst van de EMU lijkt aan een zijden draadje te hangen – waarom zouden de lidstaten van de Europese Gemeenschap zich nog houden aan de voorgeschreven macro-economische criteria? De druk op verschillende munteenheden van 'zwakke broeders' zoals Italië, Frankrijk, maar ook Groot-Brittannië neemt toe. Nog meer wanneer die zomer een aantal deelnemers aan het EMS het minder nauw neemt met de afgesproken regels.

In Groot-Brittannië staat Lamont voor een groot dilemma. Om het pond te beschermen kan hij de rente verhogen. Maar tegelijkertijd verkeert de Britse economie in een recessie. Een renteverhoging zou die situatie verergeren: eerder is een renteverlaging op zijn plaats, maar die zou het pond verder onder druk zetten. Politiek is een officiële devaluatie ondenkbaar. In augustus besluit Lamont het pond te verdedigen door de Britse financiële reserves ter waarde van 23 miljard pond aan te spreken. In het begin is het beleid redelijk succesvol. In augustus kost de verdediging van het pond bijna 1,3 miljard pond. Maar structurele hulp uit het buitenland blijft uit: sterker, de andere deelnemers aan het EMS doen de Britse zaak geen goed. Dit gold vooral voor de Duitse Bundesbank President, Helmut Schlesinger, die in een interview op 15 september aangeeft dat hij een devaluatie van het Britse pond verwacht. Lamont probeert het tij te keren met dan toch maar een renteverhoging, maar zonder veel succes. Financiële handelaren, waaronder de filantroop George Soros, speculeren op de devaluatie van het pond en brengen daarmee die devaluatie dichterbij. Op 16 september verliest Groot-Brittannië 15 miljard pond aan reserves. Om vier uur 's middags die dag is er geen houden meer aan: het pond keldert. De volgende dag trekt Lamont het pond terug uit het EMS en krijgt de munt een vrije wisselkoers. Groot-Brittannië's financiële reserves zijn uitgeput: 23 miljard pond is verdwenen.

HET THEORETISCHE PROBLEEM: OMGAAN MET ONZEKERHEID

Blair, Luns en Lamont verkeerden alle drie in een situatie van onzekerheid. Blair wist niet of de geringe steun van Bush voor zijn grotere plan van aanpak genoeg Labour parlementariërs ervan zou overtuigen dat Britse deelname aan de oorlog tegen Irak zonder nieuwe Veiligheidsraadresolutie aanvaardbaar was. Luns was onzeker of de Verenigde Staten Nederland daadwerkelijk zouden steunen bij een Indonesische aanval op Nieuw-Guinea. Lamont kon niet weten of het opofferen van Groot-Brittannië's financiële reserves het vertrouwen in het pond zou herstellen, noch of de andere deelnemers aan het EMS zich aan de afspraken zouden houden en het pond te hulp zouden komen. Alle drie zagen zich geconfronteerd met een buitenlandspolitieke crisissituatie. Een buitenlandspolitieke crisis wordt veelal omschreven als een situatie waarin vitale belangen van een staat op het spel staan en waar sprake is van extreme onzekerheid over het verloop en de uitkomst van ontwikkelingen. Sommigen voegen daar aan toe dat sprake moet zijn van een element van verrassing (Hermann, 1969) of van de hoge mate van waarschijnlijkheid dat militaire middelen ingezet zullen gaan worden (Brecher en Wilkenfeld, 2000). Hoe staten omgaan met de extreme onzekerheid van crisissituaties vormt het centrale onderwerp van het onderzoek dat ik in het kader van mijn leeropdracht aan deze universiteit wil verrichten.

Onzekerheid speelt in de Leer der Internationale Betrekkingen een belangrijke rol. Rationalistische benaderingen van internationale politiek, zoals het neorealisme

en het neoliberalisme, kenschetsen het internationale politieke systeem als anarchisch. Dat betekent dat er geen centrale overheid bestaat die naleving van regels af kan dwingen. De Verenigde Naties en zelfs de Verenigde Staten kunnen die rol niet vervullen. Het gebrek aan een centrale overheid brengt dus een grote mate van onzekerheid voort. Staten moeten het zelf zien te rooien in die onzekere internationale politiek.

Neorealisten en neoliberalen verschillen van mening over de gevolgen van die onzekerheid. Neorealisten menen dat onzekerheid uiteindelijk niet overwonnen kan worden omdat staten in een onzekere situatie hun ware intenties verborgen moeten houden. Daarom kunnen staten weinig anders dan zich te wapenen tegen mogelijke conflicten met eigen middelen dan wel door het sluiten van allianties. Gewelddadige conflicten blijven in deze visie onlosmakelijk verbonden met internationale politiek (Waltz, 1979; Copeland, 2000; vgl. Wolfers, 1962). Neoliberalen daarentegen menen dat internationale instituties, vaak vormgegeven in verdragen en internationale organisaties, onzekerheid in de internationale politiek helpen verminderen. Langdurige samenwerking tussen staten behoort daardoor tot de mogelijkheden. Instituties kunnen zelfs bijdragen aan het voorkomen van conflicten. Maar ook neoliberalen blijven van mening dat onzekerheid in het internationale politieke systeem niet volledig kan worden uitgebannen (Keohane, 1984; Axelrod en Keohane, 1985).

Internationale crises spelen in de rationalistische benadering een belangrijke rol. Zij vormen kritische gebeurtenissen waarin duidelijk wordt wat de bewegingsruimte van staten in het internationale systeem is. Zij vormen de momenten waarop staten de intenties van andere staten inzake vitale kwesties aftasten en kijken hoever ze kunnen gaan.

Onzekerheid speelt in het werk van sociaalconstructivistische auteurs een heel andere rol. Sociaalconstructivisten benadrukken dat een wereld zonder centrale overheid, niet automatisch hoeft te leiden tot kille machtspolitiek of tot samenwerking uit welbegrepen eigenbelang. Sociaalconstructivisten benadrukken dat het gewicht van dergelijke omstandigheden, in hun termen 'brute feiten', in belangrijke mate wordt bepaald door de betekenis die staten aan dergelijke feiten toekennen (Ruggie, 1998). Die betekenis komt tot stand doordat staten in hun onderlinge contacten komen tot een gezamenlijke definitie van een situatie. Dit probleem is het beste verwoord door Alexander Wendt, die stelt dat vijf kernwapens in bezit van Noord-Korea door de meeste landen als een veel grotere bedreiging worden gezien dan vijfhonderd kernwapens in handen van Groot-Brittannië (Wendt, 1999: 255). De implicatie van deze opvatting is dat de belangen of voorkeuren van staten niet op voorhand vastliggen, maar gevormd worden, en kunnen veranderen, in het wederzijdse proces van betekenisgeving. Sociaalconstructivisten leggen in hun theorieën daarom grote nadruk op wat zij noemen de constituerende rol van ideeën, normen en regels in de internationale politiek en op de rol van de identiteit van een staat of een collectief van staten.

Binnen een sociaalconstructivistische visie kan op deze wijze de onzekerheid die inherent is aan anarchie worden gereduceerd. Wanneer genoeg staten een bepaalde betekenis delen en er sprake is van een collectieve cultuur, kan de onzekerheid worden verminderd. Zo spreekt Wendt van drie mogelijke culturen van anarchie (Wendt, 1999: 246-312): een Hobbesiaanse cultuur, waarin staten uit zijn op elkaars vernietiging en gewelddadig conflict overheerst; een Lockeaanse cultuur waarin staten elkaars bestaansrecht respecteren en elkaar als rivalen zien, wat inhoudt dat conflict niet is uitgesloten maar minder frequent voorkomt en minder drastischer gevolgen heeft; en ten derde een Kantiaanse cultuur waarin staten elkaar als vrienden zien en waarin conflicten niet langer met geweld worden beslecht. Voor sociaalconstructivisten kunnen de negatieve gevolgen van onzekerheid dus wel degelijk worden verminderd. Als genoeg staten in het internationale systeem, een identiteit, normen en regels delen, wordt gedrag voorspelbaar.¹⁰ In de sociaalconstructivistische literatuur figureren crises vaak als zogenaamde 'critical junctures'. Onder zulke omstandigheden kunnen ideeën, normen en zelfs (collectieve) identiteiten opnieuw gedefinieerd worden (vgl. Hopf, 1998).

Hoewel crises een duidelijke plaats kennen binnen zowel rationalistische als constructivistische benaderingen, schieten beide op belangrijke punten tekort. Rationalisten hebben moeite te verklaren onder welke omstandigheden statelijk gedrag tijdens belangrijke crises afwijkt van hun voorspellingen. Voor een deel ondervangen zij dit door de aanname van volledig beschikbare informatie los te laten en te vervangen door het begrip 'begrensde rationaliteit'. Toch lost dit niet het gehele probleem op. Dat vereist namelijk het verlaten van een andere aanname, namelijk dat het afdoende is om naar de staat te kijken en niet naar actoren en instituties binnen de staat. De subdiscipline van de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid biedt juist daarom kansen tot verdere theorievorming te komen: zij gaat ervan uit dat buitenlands beleid het product is van meerdere actoren binnen de staat (Neack et al., 1995; Hudson, 2005).¹¹

Ook constructivisten hebben moeite variatie in statelijk gedrag te verklaren. Waarom vormen sommige internationale crises wel 'critical junctures' en dragen zij bij tot een nieuwe definitie van statelijke voorkeuren, terwijl andere crises dat niet doen? Hier doen zich twee typen problemen voor. Het eerste probleem betreft de constructivistische suggestie dat wanneer twee of meer staten een 'gemeenschappelijke betekenis' hebben toegekend aan hun onderlinge relatie, dit tijdens crisissituaties geen bron van misverstand meer zou zijn. Vriendschapsrelaties tussen staten kunnen juist tijdens crises ernstig op de proef worden gesteld doordat de betrokken staten verkeerde verwachtingen hanteren op basis van een vermeende gemeenschappelijke identiteit. De beroemde 'special relationship' tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten is hiervan een treffend voorbeeld (Neustadt, 1970). De Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid met haar speciale aandacht voor de oorzaken en gevolgen van mispercepties en miscalculaties biedt hier nuttige aanknopingspunten (Jervis 1976).¹²

Een volgend probleem betreft die constructivisten die wel oog hebben voor de mogelijkheid dat de voorkeur van een staat in buitenlands beleid geen gegeven is, maar geconstrueerd wordt in een omgeving waarbinnen meerdere mogelijke voorkeuren in omloop zijn. Zo laat Jutta Weldes zien dat de Verenigde Staten in 1962 de plaatsing van Sovjet-raketten op Cuba op meerdere manieren hadden kunnen interpreteren. Elke interpretatie brengt een andere voorkeur mee. Indien de raketten worden geïnterpreteerd als een bedreiging voor Verenigde Staten zelf, wordt hun verwijdering het hoogste doel en komt hard ingrijpen naderbij. Indien ze worden gezien als een middel om Cuba tegen de Verenigde Staten te beschermen, ligt een diplomatieke benadering meer voor de hand (Weldes, 1999).

Constructivisten wijzen daarmee wel op een belangrijke puzzel, maar zij lossen deze niet op, omdat zij weinig instrumenten voorhanden hebben om aan te geven waarom de ene probleemdefinitie het wint van de andere. Ook hier kan de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid uitkomst bieden: omdat zij buitenlands beleid ziet als het product van strijd tussen binnenlandse actoren heeft zij niet alleen oog voor de rol van percepties of ideeën, maar ook voor het belang van machtsprocessen die helpen verklaren waarom de ene visie prevaleert boven een andere.

BIEDT DE VERGELIJKENDE ANALYSE VAN BUITENLANDS BELEID DE OPLOSSING?

Crisisanalyse is een van de sterkst ontwikkelde onderzoeksgebieden binnen de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid. Het is ook het terrein waar op vruchtbare wijze wordt samengewerkt tussen de Bestuurskunde, Politicologie en Psychologie. Op het eerste gezicht lijkt het dan ook relatief eenvoudig te verklaren hoe beleidsmakers tijdens buitenlandspolitieke crises omgaan met extreme onzekerheid. Kort door de bocht luidt de dominante verklaring als volgt: vanwege het karakter van een crisissituatie verschuift het centrum van de besluitvorming van een lager, veelal ambtelijk niveau naar een hoger, veelal politiek niveau: dit betekent dat de belangrijkste beslissingen door een kleine groep personen, soms zelfs maar door een of twee, worden genomen (Hermann, 2001; Holsti, 1979; Boin et al., 2005; maar vgl. 't Hart et al., 1993). In 2003 nam Tony Blair beslissingen tijdens bijeenkomsten met een kleine groep vertrouwelingen: buitenlandadviseur David Manning, stafchef Jonathan Powell, *spin doctor* Alistair Campbell en *chief whip* Sally Morgan (Coates en Krieger, 2004; Verbeek, 2006). In 1962 werden de beslissingen over het Nederlands Nieuw-Guineabeleid genomen door de leden van het kabinet-De Quay (Metselaar en Verbeek, 1997). In september 1992 betrof het een kleine kring rondom premier John Major: minister van Handel en Industrie Michael Heseltine, minister van Binnenlandse Zaken Kenneth Clarke, zijn collega van Buitenlandse Zaken Douglas Hurd, het hoofd van Majors persoonlijke denktank op Downing Street 10 Sarah Hogg en, natuurlijk, minister van Financiën Norman Lamont (Seldon, 1997: 287-298).

Juist omdat crises gepaard gaan met een hoge mate van stress, zijn deze personen niet altijd bij machte om in alle rust het probleem onder ogen te zien, voorkeuren op een rijtje te zetten en vervolgens een zorgvuldige afweging te maken. Individuele beleidsmakers vertrouwen dan vaak op de ideeën die zij de jaren daarvoor hebben opgebouwd, over internationale politiek in het algemeen en over hun directe belagers in het bijzonder (Verbeek, 2003: 17-43). Tony Blair meende dat alleen dan een significante rol was weggelegd voor een door Labour geleid Groot-Brittannië in de wereld wanneer het buitenlands beleid mede stoelde op ethische overwegingen. In Joseph Luns' wereldbeeld was het bezit van Nieuw-Guinea onlosmakelijk verbonden met zijn idee dat Nederland geen kleine maar een middelgrote mogendheid was (Metselaar en Verbeek, 1995). John Major wilde zo lang mogelijk aan Britse deelname aan het wisselkoersmechanisme vasthouden omdat dat paste binnen zijn streven Groot-Brittannië te positioneren "at the very heart of Europe" (Seldon, 1997: 132-134, 163-166).

Kleine groepen klampen zich vaak zo snel mogelijk vast aan het eerste het beste plan dat aantrekkelijk lijkt zonder het kritisch te doordenken (Janis, 1982). De leden van het kabinet-De Quay waren het snel eens dat de door Luns beloofde Amerikaanse steun de beste garantie vormde voor het behoud van Nieuw-Guinea (Metselaar en Verbeek, 1995; 1997). De kleine groep rondom John Major hield zich vast aan het vertrouwen dat het Britse pond de financiële septemberstormen wel zou kunnen doorstaan tot het Franse referendum over het Verdrag van Maastricht op 20 september 1992. Daarna zou het wisselkoersmechanisme zelf ter discussie staan of zou in alle rust over een herschikking van de waarde van het pond binnen het mechanisme kunnen worden onderhandeld (Lamont, 1999: 219; Seldon, 1997: 311-312). Kortom, politici onder tijdsdruk, individueel of in groepsverband, lopen het risico van een tunnelvisie en daarmee van onzorgvuldig en onvoorzichtig beleid.

Op het eerste gezicht lijkt de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid dus een brug te kunnen slaan tussen rationalistische en constructivistische benaderingen door het gedrag van leidende besluitvormers onder omstandigheden van extreme onzekerheid te analyseren. Het is zeker mijn bedoeling in het kader van mijn leeropdracht daaraan een bijdrage te leveren.¹³ Dat zal echter niet lukken zonder eerst enkele tekortkomingen in de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid te verhelpen. Deze tekortkomingen hebben er mijns inziens mede toe geleid dat dit vakgebied in het geweld tussen rationalisten en constructivisten in de Leer der Internationale Betrekkingen in de verdrukking is geraakt.¹⁴ Het is opvallend dat het debat over de rol van normen, ideeën en identiteit in de internationale politiek wordt gevoerd zonder veel verwijzingen naar de waardevolle bevindingen van veertig jaar Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid.¹⁵ Dat moet te maken hebben met de tekortkomingen waar ik net aan refereerde. Welke bedoel ik?

1. Er worden te weinig politicologisch relevante problemen geformuleerd. Analyses van buitenlands beleid blinken vaak uit in het in kaart brengen van de spelers, het spel dat zij spelen en de resultaten ervan. Minder vaak zijn dergelijke analyses gegrond in een theoretisch relevante probleemformulering gericht op een verklaring van de timing en inhoud van het buitenlands beleid. Nog zeldzamer zijn analyses die daarmee andere theorieën, zoals machtsevenwichttheorieën, in de problemen proberen te brengen. Toch is dat belangrijk om vooruitgang te kunnen boeken. In het geval van Joseph Luns is het vanuit (neo)realistisch perspectief onbegrijpelijk dat hij tot in 1962 uitgaat van Amerikaanse steun voor zijn Nieuw-Guineabeleid. De berichten die hem via zijn ambassade in Washington bereiken, maken het overduidelijk dat er sinds het aantreden van Averell Harriman op het Zuid-Aziëbureau van het State Department een nieuwe wind waait: Amerika ziet meer in Indonesië dan in Nederland als bondgenoot tegen het oprukkend communisme in Azië. Waarom volhardt Luns in een buitenlands beleid dat tot mislukken gedoemd is (Metselaar en Verbeek, 1995; 1997)? Eveneens moeten we relevante puzzels formuleren om het constructivistisch gedachtegoed te kunnen toetsen. Het Britse beleid ten aanzien van Irak in 2002 en 2003 biedt daarvoor een mogelijkheid: een constructivistische analyse zou benadrukken dat het Britse buitenlands beleid klem zat tussen twee verschillende internationale normen waaraan Groot-Brittannië wenste te voldoen: enerzijds de norm in te grijpen wanneer mensenrechten ernstig worden geschonden, anderzijds de norm geen geweld te gebruiken zonder instemming van de Veiligheidsraad. Het constructivisme biedt geen verklaring voor de precieze keuze die staten in een dergelijke situatie zullen maken. Juist hier kan de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid uitkomst bieden.

2. Studies van buitenlands beleid hebben nog te weinig oog voor de wijze waarop de institutionele context het handelen beïnvloedt van de partijen die daarbinnen opereren.¹⁶ Te veel aandacht wordt besteed aan de spelers, zoals individuele politici, kleine groepen en bureaucratische organisaties. Te weinig aandacht wordt besteed aan de structuur en de regels van het spel. Toch is dat essentieel voor een goed begrip van de wijze waarop dergelijke spelers hun invloed kunnen laten gelden. In het Engelse politieke systeem draait het spel grotendeels om de steun van het overgrote deel van de zogenaamde *backbenchers* (Engelse parlementariërs van de regerende partij zonder regeringsfunctie). *Backbenchers* ruiken bloed wanneer het lijkt of blijkt dat een of meer van de zwaargewichten in het kabinet, de zogenaamde *senior ministers* of *big beasts of the jungle*, bezwaar maken tegen de door de premier voorgestelde koers. In zo'n geval kan – vroeger of later – een leiderschapscrisis ontstaan. Vanwege deze omstandigheid zullen Britse premiers bij belangrijke kwesties zich eerst vergewissen van steun van de *senior ministers* voordat ze de kwestie in het voltallige kabinet zullen bespreken (Verbeek, 2003). Premier Blair deed er in de aanloop naar het Lagerhuisdebat van 18

maart dan ook alles aan om zijn *senior ministers* binnen boord te houden: hij was vooral benauwd dat Minister van Ontwikkelingssamenwerking Clare Short uit de boot zou vallen. Zij kende een behoorlijke aanhang onder *backbenchers* en was al eens eerder afgetreden (Short, 2004). Als zij nu zou opstappen, zou dat een tegenstem van nog meer *backbenchers* kunnen betekenen. In het Nederlandse politieke systeem van coalitiekabinetten draait het spel om de informele regels inzake kabinetbesluitvorming en de relatie met de Tweede Kamer: de informele norm van non-interventie, waarbij ministers zich niet te veel bemoeien met de inhoudelijke portefeuille van een collega, droeg ertoe bij dat leden van het kabinet De Quay Luns' mededelingen over Amerikaanse steun niet ter discussie stelden. De informele norm van dualisme tussen kabinet en Tweede Kamer droeg ertoe bij dat informatie die binnen de ARP-fractie voorhanden was over het gebrek aan Amerikaanse steun het kabinet niet bereikte. Hierdoor besefte het kabinet pas bij het diner met Robert Kennedy hoe de vlag erbij hing (Metselaar en Verbeek, 1997).

3. Er is weinig aandacht voor transnationale betrekkingen. Analyses van buitenlands beleid benadrukken traditioneel vooral de onderlinge verhoudingen tussen binnenlandse spelers: belangenorganisaties, opinieleiders, ambtenaren, militairen, politici en bestuurders. Het beleidsproces wordt voorgesteld als een soort gehaktmolen waar spelers en hun wensen in worden gegooid en waar dan buitenlands beleid uitkomt. Daarentegen bestaat nog te weinig aandacht voor transnationale processen: ten eerste spelen internationale organisaties, transnationale ondernemingen en internationale non-gouvernementele organisaties niet zelden een belangrijke rol bij de totstandkoming en uitvoering van buitenlands beleid. In de aanloop tot de oorlog tegen Irak was Tony Blairs buitenlands beleid mede afhankelijk van wat er binnen de Veiligheidsraad gebeurde. Norman Lamont was mede afhankelijk van de steun van internationale financiële beleggers. Ten tweede smeden binnenlandse spelers vaak coalities met gelijkgestemden in het buitenland om indirecte druk uit te oefenen op de eigen regering. Nederlands ambassadeur in Washington, Herman van Roijen, introduceerde ARP-landbouwspecialist 'mooie' Barend Biesheuvel bij het State Department in een poging Luns' informatiemonopolie in Nederland te doorbreken (Koster, 1991: 79).

4. Er ligt een te grote nadruk op klassieke veiligheidskwesties. Analyses van buitenlands politieke crises richten zich traditioneel vooral op kwesties van oorlog en vrede. Andere onderdelen van buitenlands beleid komen vooral in landenstudies aan bod. Een goed Nederlands voorbeeld van dergelijke studies is het in de jaren zeventig en tachtig aan de Universiteit Leiden geïnitieerde B4-onderzoeksproject (Binnenlandse Beïnvloeding van Buitenlands Beleid).¹⁷ Het is zaak het vergelijkende karakter van studies van buitenlands politieke crises te versterken. Het hier gepresenteerde project

voorziet daarom niet alleen in een vergelijking tussen verschillende democratische politieke systemen en in een vergelijking in de tijd, maar ook in een vergelijking tussen twee beleidsterreinen: klassieke veiligheids crises en valutacrisis.

Waarom is dit terrein geschikt voor een toepassing van het instrumentarium van de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid? Ten eerste speelt onzekerheid in het systeem van internationale monetaire relaties een belangrijke rol. Enerzijds hebben vele economische (en politieke) actoren een groot belang bij voorspelbaarheid: stabiele wisselkoersen bevorderen internationale handel. Anderzijds hebben andere economische actoren belang bij instabiliteit: dit maakt het mogelijk te speculeren op de toekomstige waarde van financiële producten. Zodoende bestaat er in de internationale economie een voortdurende spanning tussen deze twee groepen belanghebbenden. Hun handelingen zijn gericht op (het anticiperen op het) behoud van of verlies van de geloofwaardigheid van een nationale munt. Onder deze omstandigheden zijn valutacrisis een regelmatig verschijnsel.¹⁸

Daarnaast maken vier kenmerken valutacrisis bij uitstek geschikt voor vergelijking met de meer vertrouwde crises op het gebied van oorlog en vrede.¹⁹ Ten eerste betreft het veelal een gepercipieerde bedreiging van vitale nationale belangen. Regeringen hechten om redenen van politieke symboliek vaak aan een zogenaamde sterke nationale munt. Een valutacrisis kan een regering ook dwingen te kiezen uit twee kwaden: 'Zwarte Woensdag' dwong Groot-Britannië te kiezen tussen enerzijds het verlaten van het wisselkoersmechanisme en daarmee het verzwakken van de Britse positie in de Europese Unie en anderzijds het verhogen van de rente en daarmee het versterken van de recessie die toch al slachtoffers maakte onder Conservatieve kiezers (Lamont, 1999: 228-229).

Ten tweede zijn het gebeurtenissen waarbij tijdsdruk een enorme rol speelt. Op 'Zwarte Woensdag' wilde Lamont voor kwart voor negen 's ochtends een renteverhoging kunnen afkondigen omdat op dat tijdstip de valutahandel zou beginnen. Hij zette Premier Major onder zware druk. Deze wilde eerst Hurd, Heseltine en Clarke raadplegen. Pas om elf uur gingen zij akkoord, maar toen was het al te laat. Het pond kelderde en de Britse financiële reserves gingen mee. Op dat moment wilde Lamont zo snel mogelijk deelname aan het wisselkoersmechanisme opschorten om de uitstroom van reserves tegen te gaan. Maar wederom moest hij wachten tot Major, Hurd, Heseltine en Clarke het ermee eens waren. Dat was pas om vijf uur 's middags – toen de bodem van de reserves allang was bereikt (Lamont, 1999: 248-255; Seldon: 1997: 314-318). Ten derde spelen onzekerheid en geheimhouding bij valutacrisis een grote rol. Of een massale speculatie op devaluatie (of revaluatie) uiteindelijk plaats zal vinden heeft van alles te maken met het spel tussen financiële markten en regeringen over de intenties en geloofwaardigheid van overheidsbeleid. Woorden worden daarbij op een goudschaaltje gewogen. Maatregelen worden soms bewust officieel aangekondigd in een

poging zekerheid te verschaffen, maar soms met tegengesteld effect (vgl. Gilpin, 2000: 121-125). Toen Premier Major aan de vooravond van 'Zwarte Woensdag' aankondigde dat hij zijn bezoek aan de EXPO in Sevilla in Spanje afgelastte, werd dat door de financiële wereld geïnterpreteerd als een teken van Britse zwakte in plaats van standvastigheid. Soms worden maatregelen bewust geheimgehouden om geen wankelmoedigheid te suggereren, maar ook niet altijd met succes. Op 'Zwarte Woensdag' had de Engelse Centrale Bank al om 8.30 uur zonder er ruchtbaarheid aan te geven twee steunoperaties van 300 miljoen pond elk geleid, maar zonder resultaat (Seldon, 1997: 314).

Ten vierde is er bij valutacrisis vaak sprake van afhankelijkheid van derden. Binnen het Europese wisselkoersmechanisme rekende Groot-Brittannië op steun van de overige deelnemers. Bundesbank-President Helmut Schlesinger gooide echter roet in het eten door de avond voor 'Zwarte Woensdag' publiekelijk op een devaluatie van het pond te rekenen. Ondanks aandringen van Lamont weigerde Schlesinger op woensdagochtend zijn uitspraak te herzien. Bij andere crises draait het vaak om de verwachte steun door de Verenigde Staten of het Internationaal Montefiore Fonds (Lamont, 1999: 243-244; Seldon: 1997: 314).

'WHEN THE CAVALRY DOES NOT COME'

Het onderzoeksproject dat ik in het kader van deze leerstoel hoop uit te voeren beoogt de vier hiervoor geschetste tekortkomingen te verhelpen. Ten eerste betreft het crises die een puzzel vormen voor dominante theorieën. Zij stellen de vraag aan de orde waarom sommige staten volharden in hun buitenlands beleid hoewel duidelijk is dat de noodzakelijke steun van derden uit zal blijven, terwijl andere staten wel hun beleid wijzigen. Ten tweede betreft het een vergelijking tussen politieke systemen. Het project omvat presidentiële stelsels (zoals de Verenigde Staten), coalitiekabinetten (zoals Nederland, Denemarken en Franse 'Vierde Republiek'), en systemen waarin de premier een bevoorrechte positie bekleedt (zoals Groot-Brittannië en Canada). Ten derde besteedt het project aandacht aan de veranderde rol van internationale organisaties tussen 1945 en 2007 bij de totstandkoming van buitenlands beleid (vgl. Reinalda en Verbeek, 2004). Een speciale rol is hierbinnen weggelegd voor Christiaan de Wit die de onderhandelingen analyseert tussen het VN-Secretariaat enerzijds en Denemarken en Nederland anderzijds ten aanzien van het precieze mandaat inzake de bescherming van de veilige gebieden in Bosnië-Herzegovina in de jaren negentig. Ten slotte staan in het project ook valutacrisis centraal. Daarbij wordt rekening gehouden met de invloed van financiële globalisering op de beleidsruimte van politici (vgl. Cohen, 1998: 19-22) en met de mate van onafhankelijkheid van de centrale bank (vgl. Goodman, 1992). Appendix 1 geeft een overzicht van de geselecteerde crises.

HOE LIEP HET AF?

U wilt natuurlijk weten hoe het afliep met Tony, Joseph, en Norman. Immers, na afloop van een crisis wordt de politieke rekening opgemaakt. Een crisis kan politieke carrières maken en breken. De carrière van Lamont hing na 16 september 1992 aan een zijden draadje. Lamont kreeg de Engelse pers over zich heen. Deze beschuldigde hem van het verkwisten van miljarden en verweet hem de smaad van het verlaten van het EMS. De populariteit van de regering-Major kelderde: slechts dertig procent van de Britten steunde hem. Dit bleef zo laag tot de verkiezingen van 1997 die Tony Blair in het zadel hielpen. Die verkiezingen maakte Lamont niet meer mee als lid van de regering-Major. Een half jaar na 'Zwarte Woensdag' werd hij als zondebok geslachtofferd in Majors volgende 'cabinet reshuffle' en keerde hij terug in de gelederen van de *backbenchers*. Tony Blair verging het beter. Hoewel zijn gezag na de stemming in het Lagerhuis op 18 maart 2003 een flinke deuk had opgelopen, slaagde hij erin de verliezen in de parlementsverkiezingen van 2005 beperkt te houden. Toch bleef deelname aan de oorlog tegen Irak een open wond in Groot-Brittannië. Het tastte Blairs politiek krediet steeds verder aan. Sommigen vragen zich af of hij, nu hij 27 juni opstapt, vooral de geschiedenis in zal gaan als de premier die Groot-Brittannië in de verkeerde oorlog geleid heeft.²⁰ Joseph Luns heeft geen moment geleden onder het fiasco van zijn Nieuw-Guineabeleid: in 1963, het jaar van de officiële overdracht, was hij zelfs zo populair dat hij bij de Tweede Kamerverkiezingen genoeg voorkeurstemmen vergaarde om vier KVP-zetels te vullen. Hij bleef minister van Buitenlandse Zaken tot 1971.

TOT SLOT

Aan het slot gekomen van mijn oratie wil ik de leden van het College van Bestuur bedanken voor het vertrouwen dat zij in mij stellen door mijn benoeming tot hoogleraar aan deze universiteit. Ook gaat mijn dank uit naar alle anderen die aan mijn benoeming hebben meegewerkt, met name de decaan van de Faculteit der Managementwetenschappen, Hans Mastop, en de voorzitter van de sectie Bestuurskunde en Politicologie, Bob Lieshout.

Zeven jaar geleden kwam ik van de Vrije Universiteit naar Nijmegen. Een van mijn overwegingen destijds was dat de opleiding in Nijmegen een samenhangend programma biedt van de drie subdisciplines binnen de politicologie: de Vergelijkende Politicologie, de Politieke Theorie en de Leer der Internationale Betrekkingen, met veel aandacht voor onderzoeksmethoden. Zeven jaar later constateer ik dat die samenhang alleen nog maar is toegenomen en dat het enthousiasme voor het vakgebied onder mijn collega's en onder studenten nog altijd groot is. Daartoe draagt ook bij de niet-aflatende inzet van studievereniging ismus.

Zeven jaar geleden was ook sprake van onderwijs- en onderzoeksprogramma's waarin interdisciplinariteit tussen Bestuurskunde, Economie en Politicologie werd

nagestreefd, zoals in de jaren van het roemruchte ‘badkuipmodel’. Hoewel de organisatorische kaders voor die samenwerking zijn veranderd, hecht ik nog steeds zeer aan de samenwerking tussen deze disciplines. Ik hoop dat mijn onderzoek, dat zich beweegt op het raakvlak van deze drie disciplines, de komende jaren daaraan een bijdrage levert. Ik nodig u van harte uit de resultaten te blijven volgen op de webpagina’s (www.ru.nl/fm/verbeek) die vanaf vandaag het project zullen begeleiden.

Ik heb gezegd.

NOTEN

- 1 Mijn dank gaat uit naar Agnes Akkerman, Sandra Jacobs en Bob Lieshout voor hun kanttekeningen bij eerdere versies van deze tekst.
- 2 *NRC Handelsblad*, 1 mei 2007; ‘Israel botched it from the start’, *The Economist*, 30 april 2007.
- 3 Zie voor een beschrijving van de hectiek in het House of Commons in de dagen voorafgaand aan de stemming Kampfner (2003: 292-309)
- 4 Hij had zich sinds zijn aantreden in 1997 geafficheerd als een premier die zich hard had gemaakt voor de inzet van Britse troepen op internationaal juridische en morele gronden. Hij speelde een grote rol bij het doorzetten van de NAVO-interventie in Kosovo in 1999 en de Britse bemoeienis met de burgeroorlog in Sierra Leone in 2000. Ook dit was onderdeel van New Labour (vgl. Kaempfner 2003).
- 5 Volgens sommige berichten is ook de Britse koningin Elisabeth ontevreden over de innige verhoudingen tussen Bush en Blair. Zie Andrew Alderson, ‘Revealed: Queen’s Dismay at Blair Legacy’, *Sunday Telegraph*, 28 mei 2007, <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2007/05/27/nqueen27.xml> (bezocht 28 mei 2007).
- 6 Zie voor overzicht van het Nederlands Nieuw-Guineabeleid onder meer Gase (1984), De Geus (1984), Huydecoper van Nigtevegt (1990) en Koster (1991).
- 7 In de literatuur ook wel ‘extended deterrence’ genoemd (vgl. Huth, 1988). De Verenigde Staten verkeerde overigens een andere situatie. Zij moesten Indonesië en Nederland van een conflict zien af te houden. Dat betekende dat ze openlijk geen van beide voluit konden steunen maar ook niet konden afvallen. Deze situatie heet in de literatuur ‘pivotal deterrence’ waarin de Verenigde Staten de rol van ‘pivot’ of spil spelen (Crawford, 2003).
- 8 Zie ook het afscheidscollage van Albert Kersten (Kersten, 2005).
- 9 Zie voor een overzicht van deze crisis Aykens (2002), Cameron (1993), Lamont (1999: 191-266), Seldon (1997: 309-324) en de terugblik van de *Financial Times* op 10 februari 2005.
- 10 Overigens kan het zo zijn dat als we naar bilaterale relaties kijken Staat 1 een vriendschapsidentiteit kan hebben opgebouwd met Staat 2, maar tegelijkertijd kan rivaliseren met Staat 3 en Staat 4 als vijand kan beschouwen.
- 11 Meerdere Nijmeegse onderzoekers op het gebied van de internationale politiek richten zich binnen het ‘institutioneel realisme’ op deze kwesties.
- 12 Robert Jervis wordt inmiddels door constructivisten al geclaimd als een ‘constructivist in essence’ (Hopf, 1998: 178, voetnoot 21).
- 13 Het moge duidelijk zijn dat ik mij daarbij richt op het constructivisme dat nastreeft te komen tot uit theorieën afgeleide toetsbare hypothesen, het zogeheten ‘small constructivism’ (Price en Reus-Smit, 1998; Checkel, 2001; vgl. Verbeek, 2000). Voor een voorbeeld van empirisch onderzoek op basis van een brug tussen beide benaderingen, zie Van Kersbergen en Verbeek (2007) of het discursief institutionalisme van Arts (2006).
- 14 Recentelijk verschenen enkele bijdragen die expliciet de Vergelijkende Analyse van Buitenlands Beleid willen stoeien op constructivistische uitgangspunten (bijv. Houghton, 2007).
- 15 Het rationalistische werk waar meestal naar verwezen wordt (Goldstein en Keohane, 1993) gaat geheel

voorbij aan de Comparative Foreign Policy Analysis-literatuur. Constructivisten zoals Ruggie (1998) wijzen er – op zich terecht – op dat deze literatuur ideeën vooral als eigenschappen van individuen behandelt en niet als een kenmerk dat ontstaat in interactie met anderen.

- 16 Wel besteedt men veel aandacht aan de rol van partysystemen en verschillende vormen van regeringscoalities (bijv. Kaarbo en Lantis, 2003). Ook is onderzoek verricht naar de invloed van de mate van geslotenheid van politieke systemen op de rol die binnenlandse actoren in buitenlands beleid kunnen spelen (Risse-Kappen, 1991).
- 17 Zie bijvoorbeeld Everts (1985).
- 18 Zie voor deze discussie Gilpin (2000: 114-162), Strange (1998) en Kindleberger (1996).
- 19 In het verleden zijn enkele aanzetten gegeven tot een crisisbesluitvormingsanalyse van valutacrisis bijvoorbeeld door Brecher (1977) en Stern & Sundelius (1998).
- 20 Zie 'Tony Blair: How Will History Judge Him?', *The Economist*, 12 mei 2007.

APPENDIX 1: GESELECTEERDE CRISES

POLITIEKE SYSTEMEN			
	<i>Coalitiekabinetten</i>	<i>Prime ministerial system</i>	<i>Presidentieel systeem</i>
<i>Veiligheids crises</i>	<ul style="list-style-type: none"> • NL: Politionele actie 1947 • NL: Politionele actie 1948 • Frankrijk: Suezcrisis 1956 • NL: Nieuw-Guineacrisis 1961-2 • NL: Srebrenica 1995 • DK: Tuzla 1995 	<ul style="list-style-type: none"> • UK: Abadan Crisis 1950-1 • UK: Suezcrisis 1956 • UK: Falklands 1982 • UK: Irak 2003 • Canada: Rwanda 1994 	<ul style="list-style-type: none"> • USA: Dienbienphucrisis 1954 • USA: Irak 1990-1 • USA: Irak 2003
<i>Valutacrisis</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Italië: EMS-crisis 1987 • Italië: EMS-crisis 1992 	<ul style="list-style-type: none"> • UK: Sterlingcrisis 1966 • UK: Sterlingcrisis 1976 • UK: EMS-crisis 1992 	<ul style="list-style-type: none"> • USA: Bretton Woodscrisis 1970-1 • Frankrijk: EMS-crisis 1983 • Frankrijk: EMS-crisis 1992

VERWIJZINGEN

- Arts, B. (2006), *Forest, Institutions, Discourses. A Discursive-Institutional Analysis of Global Forest Politics*, Inaugurele Rede, Wageningen Universiteit.
- Aykens, P. (2002), 'Conflicting Authorities: States, Currency Markets and the ERM Crisis of 1992-93', *Review of International Studies*, (28) 4, blz. 359-380.
- Axelrod, R, en R.O. Keohane (1985), 'Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions', *World Politics* (38) 2, blz. 226-254.
- Boin, A., P. 't Hart, B. Sundelius en E. Stern (2005), *The Politics of Crisis Management*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Brecher, M. (1977), 'India's Devaluation of 1966: Linkage Politics and Crisis Decision-Making', *British Journal of International Studies*, (3) 1, blz. 1-25.
- Brecher, M. en J. Wilkenfeld, *A Study of Crisis*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Cameron, D. (1993), 'British Exit, German Voice, French Loyalty: Defection, Domination and Cooperation in the 1992-93 ERM Crisis', Paper Third International Conference of the European Community Studies Association, Washington, D.C., 27-29 mei 1993.
- Checkel, J. (2001), 'Why comply? Social Learning and European Identity Change?', *International Organization*, (55) 3, blz. 553-588.
- Coates, D. nov, en J. Krieger (2004), *Blair's War*, Cambridge: Polity Press.
- Cohen, B.J. (1998), *The Geography of Money*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Copeland, D. (2000), 'The Constructivist Challenge to Structural Realism: A Review Essay', *International Security* (25) 2, blz. 187-212.
- Crawford, T.W. (2003), *Pivotal Deterrence. Third-Party Statecraft and the Pursuit of Peace*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Everts, Ph.P. (red.) (1985), *Controversies at Home. Domestic Factors in the Foreign Policy of the Netherlands*, Den Haag: Martinus Nijhoff.
- Gase, R. (1984), *Misleiding of Zelfbedrog. Het Nederlandse Beleid ten Aanzien van Nieuw-Guinea*, Baarn: In den Toorn.
- Geus, P.B.R. de (1984), *De Nieuw-Guinea Kwestie. Aspecten van Buitenlands Beleid en Militaire Macht*, Leiden: Martinus Nijhoff.
- Gilpin, R. (2000), *The Challenge of Global Capitalism. The World Economy in the 21st Century*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Goldstein, J., en R.O. Keohane (red.) (1993), *Ideas & Foreign Policy. Beliefs, Institutions, and Political Change*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Goodman, J.B. (1992), *Monetary Sovereignty. The Politics of Central Banking in Western Europe*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Hart, P.'t, U. Rosenthal en A. Kouzmin (1993), 'Crisis Decision Making: The Centralization Hypothesis Revisited', *Administration and Society*, (25) 1, blz. 12-45.
- Hermann, C.F. (1969), 'International Crisis as a Situational Variable', in J. Rosenau (red.), *International Relations and Foreign Policy*, New York, NY: The Free Press, blz. 409-421.

- Hermann, M.G. (2001), 'How Decision Units Shape Foreign Policy: A Theoretical Framework', *International Studies Review*, (8) 2, blz. 47-82.
- Holsti, O.R. (1979), 'Theories of Crisis Decision Making', in P.G. Lauren (red.), *Diplomacy. New Approaches in History, Theory, and Policy*, New York, NY: The Free Press, blz. 99-136.
- Hopf, T. (1998), 'The Promise of Constructivism in International Relations Theory', *International Security*, (23) 1, blz. 171-200.
- Houghton, D.P. (2007), 'Reinvigorating the Study of Foreign Policy Decision-Making: Toward a Constructivist Approach', *Foreign Policy Analysis* (3) 1, blz. 24-45.
- Hudson, V. (2005), 'Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations', *Foreign Policy Analysis*, (1) 1, blz. 1-30.
- Huth, P.K. (1988), 'Extended Deterrence and the Outbreak of War', *American Political Science Review*, (82) 2, blz. 423-443.
- Huydecoper van Nigtevegt, Jhr. J.L.R. (1990), *Nieuw-Guinea. Het Einde van een Koloniaal Beleid*, Den Haag: SDU.
- Janis, I.L. (1982), *Groupthink. Psychological Studies of Policy Decisions and Fiascoes* (herziene tweede druk), Boston: Houghton Mifflin.
- Jervis, R. (1976), *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kaarbo, J. en J.S. Lantis (2003), 'The "Greening" of Foreign Policy in the Iraq case: Conditions of Junior Party Influence in Governing Coalitions', *Acta Politica*, (38) 3, blz. 201-230.
- Kaempfer, J. (2003), *Blair's Wars*, London: The Free Press.
- Keohane, R.O. (1984), *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kersbergen, K. van, en B. Verbeek (2007), 'The Politics of International Norms', *European Journal of International Relations*, (13) 2, blz. 217-238.
- Kersten, A. (2005), *Het Vodge van Dulles 1958-1962. Amerikaanse Steun of een Dagdroom van Luns?*, Afscheidscollege Universiteit Leiden, 14 oktober 2005, www.diplomatiegeschiedenis.nl/geschiedschrijving/afscheid_prof_albert (bezoekt 24 april 2007).
- Kindleberger, C.P. (1996), *Manias, Panics and Crashes. A History of Financial Crises*, Houndmills: Macmillan.
- Koster, B. (1991), *Een Verloren Land. De Regering-Kennedy en de Nieuw-Guinea Kwestie 1961-1962*, Baarn: Anthos.
- Lamont, N. (1999), *In Office*, London: Warner.
- Metselaar, M., en B. Verbeek (1995), 'De Cognitieve Dimensie van Besluitvorming. Minister Luns en het Nieuw-Guinea Conflict', in P. 't Hart, M. Metselaar en B. Verbeek (red.), *Publieke Besluitvorming*, Den Haag: Vuga, blz. 229-260.
- Metselaar, M., en B. Verbeek (1997), 'Decision Making in Formal and Informal Small Groups: The Dutch Cabinet and the West New Guinea Conflict', in P. 't Hart, E. Stern, en B. Sundelius (red.), *Beyond Groupthink. Political Groups Dynamics and Foreign Policymaking*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, blz. 95-122.

- Neack, L., J.A.K. Hey en P.J. Haney (red.) (1995), *Foreign Policy Analysis, Continuity and Change in Its Second Generation*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Neustadt, R.E. (1970), *Alliance Politics*, New York, NY: Columbia University Press.
- Price, R. en C. Reus-Smit (1998), 'Dangerous Liaisons? Critical International Theory and Constructivism', *European Journal of International Relations*, (4) 3, blz. 259-294.
- Reinalda, B. en B. Verbeek (red.) (2004), *Decision-Making within International Organizations*, London: Routledge.
- Risse-Kappen, T. (1991), 'Public Opinion, Domestic Structure, and Foreign Policy in Liberal Democracies', *World Politics*, (43) 4, blz. 579-512.
- Ruggie, J.G. (1998), 'Introduction: What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge', in J.G. Ruggie, *Constructing the World Polity. Essays on International Institutionalization*, London: Routledge, blz. 1-39.
- Seldon, A. (1997), *Major. A Political Life*, London: Phoenix.
- Short, C. (2003), *An Honourable Deception? New Labour and the Misuse of Power*, London: The Free Press.
- Stern, E., en B. Sundelius (1998), 'Defence of the Swedish Crown. From Triumph to Disaster and Back?', in P. Gray en P. 't Hart (red.), *Public Policy Disasters in Western Europe*, London: Routledge, blz. 135-151.
- Stothard, P. (2003), *Thirty Days. An Inside Account of Tony Blair at War*, New York, NY: Harper Collins.
- Strange, S. (1998), *Mad Money*, Manchester: Manchester University Press.
- Verbeek, B. (2000), 'Criticizing US Method and Thought in International Relations: Why a Trans-Atlantic Divide Narrows IR's Research Subject', in T.C. Lawton, J.N. Rosenau, en A.C. Verdun (red.), *Strange Power. Shaping the Parameters of International Relations and International Political Economy*, Aldershot: Ashgate, blz. 139-157.
- Verbeek, B. (2003), *Decision-Making in Great Britain During the Suez Crisis*, Aldershot: Ashgate.
- Verbeek, B. (2006), 'Back to the future? Frankrijk, Groot-Brittannië, het Midden-Oosten en de Boze Wereld in 1956 en 2003', *Vrede en Veiligheid*, (35) 3, blz. 237-261.
- Waltz, K.N. (1979), *Theory of International Politics*, Reading, MA: Addison Wesley.
- Weldes, J. (1999), *Constructing National Interests. The United States and the Cuban Missile Crisis*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Wendt, A. (1999), *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Wolfers, A. (1962), *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*, Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.